

اشتغال دانش آموختگان آموزش عالی کشاورزی در شرایط جهانی شدن اقتصاد در ایران

وضعیت ها، مشکلات و راهکارها

فرهود گل محمدی :

عضو باشگاه پژوهشگران جوان و دانش آموخته دکتری کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.

چکیده:

از اهداف هر نوع آموزشی می توان به تغییر در دانش، بینش و ایجاد و پرورش تواناییها و مهارتهایی در فراگیران اشاره کرد تا این تغییرات به بهتر زندگی کردن فرد کمک نماید. از جمله مباحث جدید در آموزش علوم مختلف بخصوص اقتصاد، مدیریت، روان شناسی، جامعه شناسی و علوم و مهندسی کارآفرینی است. فرایندی که با ایجاد ارزش از راه تشکیل مجموعه منحصر به فردی از منابع به منظور بهره گیری از فرصتها، فراگیران را قادر می سازد به طراحی و اجرای فعالیتهای جدید بیشتر یا وجه اقتصادی پرداخته و بتوانند با تخصیص منابع کمیاب، زندگی خود را به پیش برند. کشاورزی هم به عنوان یکی از سه بخش عمده اقتصادی در هر جامعه ای در کنار بخش صنعتی و خدمات و دربرگرفتن زندگی حداقلی از جمعیت کشورمان و بخش تامین کننده غذای جوامع شهری جایگاه ویژه ای دارد. امروزه بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی به یکی از معضلات بزرگ اجتماعی- اقتصادی- فرهنگی و ... در جامعه ایران تبدیل شده است. عوامل متعددی در ایجاد و گسترش این پدیده دخالت دارند. از دلایل این پدیده می توان به سطح پایین آموزشها در اغلب دانشگاههای کشور و عدم آموزش و توسعه مهارتهای کارآفرینی و اشتغالزایی در دانشگاههای کشور اشاره داشت. متأسفانه دانش آموختگان دانشگاهی در بخش کشاورزی، وضعیتی بسیار نامطلوبتر نسبت به سایر رشته های دانشگاهی دارند. درصد بالای بیکاری فارغ التحصیلان کشاورزی را در حالی شاهد هستیم که اغلب آنها، تنها خواهان مشاغل اداری و دولتی می باشند و عملاً هیچگونه علاقه مندی و توانایی برای کارهای تولیدی در بخشهای گوناگون کشاورزی ایران را در خود نمی یابند (علیرغم تسهیلاتی که موجود می باشد). این موارد در شرایطی می باشد که با شناسایی امکانات، فرصتها و چالشهای موجود در بخش کشاورزی، می توان فرصتهای شغلی و درآمدزایی متعددی را در این بخش ایجاد نمود. جهانی شدن اقتصاد پدیده بسیار مهمی است که در ضمن بزرگترین چالش کشاورزی ایران در سالهای آینده نیز خواهد بود و به گفته بسیاری از صاحب نظران در صورت عدم برنامه ریزی دقیق برای مواجهه با آن، موجب ورشکستگی، بیکاری و مهاجرت ۳ الی ۵ میلیون خانوار کشاورزان معیشتی و خرده پا که توان تولید رقابتی در شرایط اقتصاد جهانی را ندارند می گردد که اثرات بعدی آن در جامعه فاجعه آمیز خواهد بود. تعاونی های موجود در بخش کشاورزی ایران، در صورت داشتن برنامه ریزی دقیق ایجاد اصلاحاتی در ساختار آنها و سایر سیاست های حمایتی و ... می توانند در انسجام بخشی به فعالیتهای متحد کردن کشاورزان و کاربرد فن آوریهای نوین و در نهایت اقتصادی کردن تولیدات کشاورزی ایران، بویژه پس از پیوستن به سازمان تجارت جهانی - ابتدا گات (۱) - و هم اکنون (WTO) (۲)، نقش عمده ای داشته باشند. در این مقاله پس از تعاریفی از مفهوم جهانی شدن و سیر تاریخی و مفاهیم و ویژگی های فرهنگی و اقتصادی آن، ابعاد پدیده جهانی شدن در بخش کشاورزی، خطرات و اثرات پدیده جهانی شدن در بخش کشاورزی کشورهای در حال توسعه و کوچک، جایگاه و نقش بخش کشاورزی در فرایند جهانی شدن، تاریخچه و اهمیت و وضعیت بخش تعاون در بخش کشاورزی ایران و معرفی اجمالی آنها می پردازد. در انتها به نتیجه گیری و بیان پیشنهاداتی در راستای نقش و جایگاه مثبت و سازنده تعاونی ها در برخورد با پدیده جهانی شدن اقتصاد و ایجاد اشتغال برای دانش آموختگان بخش کشاورزی می پردازد.

کلمات کلیدی: کشاورزی، کارآفرینی، دانش آموختگان، کار، اقتصاد، تجارت جهانی، تعاونی، ایران.

اشاره:

فرصت ها مانند ابر در حال عبورند، پس فرصت های نیک را غنیمت شمیرید. **امام علی (ع)**
اگر انسان خود را با امواج تغییر هماهنگ نسازد، این طوفان و امواج سهمگین تغییر است که انسان را با خودش می برد
(وینستون چرچیل- نخست وزیر انگلیس در جنگ جهانی دوم. ژورنال ترویج (Smith, k. L., Denton, G. 1998)

اگر سه معیار اصلی دستیابی به توسعه در جوامع بشری را حذف فقر، بیکاری و نابرابری بدانیم بنابراین توسعه و حمایت از نگاهها و مؤسسات کارآفرین یکی از اساسی ترین و ضروریترین راهکارها در دستیابی به توسعه در این جوامع می باشد و بخش کشاورزی در ایران با تأمین ۲۵ درصد اشتغال و تولید ناخالص داخلی (GDP) دارای نقش اساسی در نظام اقتصاد ایران است. عده ای از اندیشمندان توسعه در ایران معتقدند که بخش کشاورزی ایران توانایی ایجاد چند صد هزار فرصت شغلی جدید را در برنامه چهارم توسعه دارا می باشد. عده ای دیگر معتقدند که نزدیک به چهل درصد بیکاری پنهان در این بخش وجود دارد که در صورت حذف آنها و استفاده از روش ها و نظام های تولیدی کارآتر، میزان تولید هیچگونه کاهش پیدا نخواهد کرد. برای موضوع اشتغال در بخش های مختلف اقتصادی، زاویه نگاه به بخش کشاورزی و نقشی که می تواند در فرآیند توسعه از یک سو و اشتغال آفرینی از سوی دیگر ایفا کند بسیار حائز اهمیت است. در صورتی که از زاویه درون بخشی به کشاورزی بنگریم در می یابیم که این بخش در حال حاضر بیش از ۳۵۰ هزار نفر شاغل را در خود جای داده است و از زاویه برون بخشی هم کشاورزی نه تنها در ایران بلکه در اغلب کشورهای جهان به عنوان موتور توسعه و اشتغال آفرینی عمل می کند. بدین معنی که تنها بخشی است که از جهت تولیدات و اشتغال های پسین و پیشین دارای پتانسیل های افزایشی غیر قابل مقایسه با دیگر بخش های اقتصادی است. در عین حال کارآفرینی در بخش کشاورزی با مشکلات و محدودیت های بسیاری هم روبروست که مسایلی از قبیل خرد شدن اراضی و غیر اقتصادی بودن بهره برداری، نداشتن سرمایه کافی و امکانات تولید، از مهمترنی آنها هستند. سالخوردگی در بخش کشاورزی هم عامل مهمی در راستای کارآفرینی و اشتغال می باشد زیرا طی چهار دهه گذشته سهم شاغلان جوان و میانسال در این بخش کمتر شده است. سالخوردگی جمعیت بخش کشاورزی دارای پیامدهای منفی بسیار زیادی است که از آن جمله به موارد کاهش بهره و در نیروی کار و عدم خود باوری و نداشتن خلاقیت اشاره کرد. نکته دیگر اینکه با سرمایه گذاری دولت، تسهیلات بانکی می توان کارآفرینی را در این بخش افزایش داد. البته در راستا موانع و مشکلات متعدد باعث عدم کارآفرینی در بخش کشاورزی شده است. نقش کارآفرینی در رشد اقتصادی، اجتماعی و اشتغال زایی تمامی کشورها، به ویژه کشورهای توسعه یافته، اثبات شده است، اما نکته مهم در آموزش کارآفرینی، تعلیم آن به دانش آموختگان (بویژه در بخش کشاورزی) مدیران، تجار، دانشجویان و زنان مدیر و خانه دار است. امروزه کشورهای صنعتی و فراعنعتی بخش قابل ملاحظه ای از برنامه های آموزشی دانشگاه ها و موسسات عالی خود را به ترویج و توسعه ی برنامه های کارآفرینی اختصاص داده اند. از دهه ی پنجم قرن گذشته، روان شناسان، متخصصان علوم رفتاری، جامعه شناسان و صاحب نظران علوم اقتصادی با پی بردن به نقش مهم کارآفرینی در توسعه ی اقتصادی جوامع و به منظور شناسایی ویژگی ها و الگوهای رفتاری کارآفرینان به بررسی و تحقیق در خصوص آنان پرداخته اند. امروزه، نتایج حاصل از مطالعات آنها می تواند راه گشای محققان و علاقه مندان در راستای رشد و پیشرفت کارآفرینی باشد.

هدف تحقیق:

هدف تحقیق عبارت از ارائه یک چهارچوب نظری و کاربردی برای سازماندهی به شکل ها و مشارکت های مردمی کشاورزان و تولیدکنندگان بویژه دانش آموختگان بخش کشاورزی - در قالب شرکت های تعاونی در برخورد با شرایط جدید اقتصاد جهانی بویژه در بخش کشاورزی و بهره برداری و مقابله با این چالش مهم و گسترده- به ویژه در مبحث مهم و حیاتی ایجاد اشتغال و کار - می باشد.

مسأله ی تحقیق:

در کل جهانی شدن اقتصاد همراه با خود بسیاری از چالش ها، کاستی ها و در ضمن مزایا و مضاری را برای اقشار گوناگون مصرف کننده و بویژه تولید کننده در کشورهای جهان بویژه کشورهای در حال توسعه به همراه آورده است. شناسایی این موارد و ارائه راهکارهایی برای آن، (بویژه در مبحث مهم و حیاتی اشتغال دانش آموختگان بخش کشاورزی) باعث برنامه ریزی دقیق تر و غلبه بر کاستی های احتمالی در هنگام پیوستن به سازمان تجارت جهانی خواهد شد.

پیشینه ی تحقیق:

در منابع اینترنتی، کتب و مقالات انگلیسی و فارسی مطلبی که بصورت مستقیم به موضوع تحقیق بپردازد وجود نداشت. که شاید دلیل اصلی آن نبودن موضوع بویژه در کشورهای در حال توسعه می باشد. هر چند که در مورد کلمات کلیدی تحقیق مقالات گسترده و پراکنده ای در منابع فوق مشاهده می شوند.

روش و مواد تحقیق:

روش تحقیق از نوع تحقیق توصیفی، مقایسه ای، تاریخی و کاربردی است. برای انجام تحقیق یک مطالعه کتابخانه ای وسیع صورت گرفته است که تجربه سالها تحصیل، تدریس، مطالعه، شرکت در کنفرانس های گوناگون و ... محقق در زمینه مورد تحقیق موثر بوده است.

اشتغال و کار آفرینی در بخش کشاورزی ایران:

بخش کشاورزی، یکی از بخش های اقتصاد کشور است که تأمین کننده سهم مهمی از تولید ناخالص داخلی، اشتغال، نیازهای غذایی، صادرات غیرنفتی و نیاز صنایع است. این بخش، طی چند دهه گذشته با رشد تدریجی ولی پیوسته همچنان نقش تعیین کننده ای در اقتصاد کشور ایفا نموده و حتی در شرایط بسیار نامطلوب اقتصادی نیز شکوفایی و ظرفیت های خود را نشان داده است. توسعه بخش کشاورزی، پیش شرط و نیاز ضروری توسعه اقتصادی کشور است و تا زمانی که موانع توسعه در این بخش برطرف نشود، سایر بخش ها نیز به شکوفایی و رشد و توسعه دست نخواهند یافت. تجارب کلیه کشورهای پیشرفته و در حال توسعه جهان این نظر را تأیید می کند.

کشاورزی ما در چند دهه اخیر از جهات افزایش بهره برداری از اراضی و منابع آب جدید، افزایش عملکرد محصولات و یا بهبود بهره وری نیروی کار، بهبود سطح تکنولوژی و به کارگیری نهاده های کشاورزی شامل انواع کود و سموم شیمیایی، بذرهای اصلاح شده و مکانیزاسیون وسیع و گسترده و به کارگیری انواع ماشین آلات و ادوات مکانیکی در انجام عملیات کشاورزی و گسترش زیرساخت های کشاورزی، رشد و گسترش چشمگیری داشته است. به طوری که حجم تولید این بخش به طور مطلق در سه دهه اخیر بیش از سه برابر افزایش یافته است اما کشاورزی، با مشکلات و محدودیت های بسیاری نیز رو به رو بوده است که به عنوان مانعی در راه توسعه بیشتر بخش کشاورزی عمل می کنند. خرد شدن اراضی و غیراقتصادی بودن قطعات سیاست های کلان حدودکننده، سطح نازل سواد کشاورزی، ضعف بنیه مالی اغلب کشاورزان، نداشتن سرمایه کافی برای سرمایه گذاری در امر زیربنایی و ریسک پذیری بالای فعالیت های مختلف کشاورزی، از جمله عواملی است که به عنوان موانع و محدودیت های توسعه بخش کشاورزی تلقی می گردد.

موانع و مشکلات اشتغال در بخش کشاورزی (بویژه برای دانش آموختگان بخش کشاورزی):

موانع و مشکلات اشتغال در بخش کشاورزی افزون بر ویژگی های عام و مشترک کلان اشتغالی در بخش های اقتصادی، جامعه، ویژگی های خاص و بخشی را نیز دارا است. از این رو، می توان آن را به دو بخش کلان و مشکلات خاص درون بخشی نیز تقسیم نمود. مشکلات کلان مجموعه مشکلاتی است که از بیرون بخش و در نتیجه عملکرد ناهماهنگ دیگر بخش های اقتصادی با سیاستگذاری ها و بخش به وجود آمده و مشکلات خاص درون بخشی که ریشه در بافت و ساختار اقتصادی و تولیدی و پتانسیل های بخش کشاورزی دارد. در ذیل به بخشی از مهمترین این مشکلات اشاره می شود:

۱. خطرپذیری بالای فعالیت های تولیدی در بخش کشاورزی
۲. کمبود تجهیز و تزریق منابع سرمایه گذاری و عدم وابستگی بخش کشاورزی به بازار سرمایه ملی
۳. تجهیز ناکافی منابع انسانی به آگاهی ها و دانش فنی و کمبود نیروهای متخصص برای فعالیت های کارآمد و اقتصادی
۴. انباشت نیروهای بیسواد، کم سواد و سالخورده
۵. پایین بودن درآمد سرانه شاغلان در مقایسه با فعالیت های غیرمولد در مناطق شهری
۶. رواج نگرش ها و انتظارات در نزد نیروهای جوان و تحصیلکرده روستایی و مغایرت آن با فعالیت های کم بازده کشاورزی
۷. کافی نبودن سرمایه گذاری در بخش کشاورزی

موانع جذب فارغ التحصیلان کشاورزی در بخش کشاورزی:

این موانع را می توان به شرح زیر طبقه بندی کرد :

۱. مشکلات ساختاری در بخش : نظام بهره برداری غالب در بخش .
 ۲. مشکلات ساختاری در فرآیند آموزش : واقعیت آن است که فرآیند آموزش در نظام آموزش عالی و تغییرات افزایشی آن از جهت پوشش بیشتر جمعیت ، بیشتر براساس تقاضای اجتماعی جریان دارد تا براساس نیاز و تقاضای اقتصادی. در چنین حالتی ، جهت گیری آموزش عالی بیشتر در سمت و سوی پاسخ به فشار فزاینده جمعیت متقاضی برای تحصیلات عالی است .
 ۳. جاذبه های بخش های غیرکشاورزی طاققت فرسا بودن فعالیت های کشاورزی ، نبود نظام تأمین اجتماعی در مناطق روستایی و بخش کشاورزی ، میزان درآمد و منزلت اجتماعی و ارزش گذاری شاغلان در بخش کشاورزی عامل دیگری است که از جاذبه های بخش کشاورزی می کاهد .
 ۴. مشکلات مربوط به فضا و مکان فعالیت : میدان کار متخصصان کشاورزی جامعه غیرشهری است . لذا شرایط کار در بخش کشاورزی به گونه ای است که انگیزه های اشتغال را کاهش می دهد .
 ۵. مشکلات در بخش عمومی : ممنوعیت استخدام موجب گردیده است تا فارغ التحصیلان رشته های مختلف کشاورزی به دیگر منابع کاری و درآمدی رو بیاورند .
 ۶. مشکلات در بخش خصوصی : عدم انباشت سرمایه و کوچک بودن واحدهای زراعی موجب شده است تا امکان جبران زحمات متخصصان امکان پذیر نباشد .
 ۷. همگن نبودن جنسیت با مشاغل تخصصی : نگاه به نسبت جنسی دانشجویان رشته های مختلف کشاورزی نشان می دهد که طی سال های اخیر به دلایل مختلف ، نسبت دانشجویان دختر به پسر تغییر کرده است. این در حالی است که دختران کمتر به اشتغال در بخش غیردولتی و تولیدی کشاورزی تمایل دارند .
- با توجه به موارد فوق ، می توان اذعان نمود مدیریت کشاورزی کشور نیازمند بهره گیری از نیروهای متخصص است و موفقیت و کارایی آن بستگی به استفاده بهینه از نیروی انسانی به عنوان مهمترین عامل توسعه ای کشاورزی دارد ، لذا این مشکلات بازنگری در سیاست ها و برنامه ها را امری ضروری ساخته است .

راهبردهای پایداری و اشتغال در بخش کشاورزی و فعالیت های جانبی:

۱. گسترش و تنوع بخشیدن به فعالیت های وابسته و جانبی بخش کشاورزی نظیر راه اندازی صنایع جانبی و فرآوری محصولات بسته بندی ، حمل و نقل و خدمات عمومی و خصوصی و بازرسانی
۲. افزایش تدابیر حمایتی در جهت افزایش تولید و صادرات محصولات کشاورزی
۳. افزایش بهره وری و بهره برداری بهینه از منابع و عوامل تولید و تبدیل نظام کشاورزی سنتی و معیشتی به کشاورزی نوین و سودآور
۴. انجام سرمایه گذاری های زیربنایی در بخش کشاورزی و حمایت از سرمایه گذاری در بخش
۵. بهبود نظام بازاریابی و قیمت ها جهت محصولات تولید شده در بخش
۶. تنوع بخشیدن به اقتصاد روستایی و فعالیت های کشاورزی از طریق توجه به تولیدات باارزش تر
۷. توسعه روستاها به عنوان کانون و مرکز اصلی تولیدات کشاورزی و کم کردن فاصله آن با شهرها .

استراتژی اشتغال در بخش کشاورزی :

- با عنایت به مطالب و تحلیل های ارائه شده در این گزارش و با رویکرد به چشم انداز بازار نیروی کار در آینده اقتصاد ملی ، استراتژی اشتغال در بخش کشاورزی به شرح زیر پیشنهاد می گردد :
۱. توقف خروج نیروی کار فعال و جوان از بخش کشاورزی ،
 ۲. اصلاح ساختار نیروی انسانی بخش کشاورزی از بیسواد و کم سواد به نیروی متخصص و تحصیل کرده دانشگاهی ،
 ۳. تمرکز و هدایت نیروی متخصص و کارآفرین کشاورزی به فعالیت های نوین بخش کشاورزی با هدایت و بهره گیری از سیاست های حمایتی دولت ،

۵. هدایت نیروهای متخصص و کارآفرین کشاورزی به بهره برداری از ظرفیت های بالقوه و استفاده نشده در زیربخش های کشاورزی،
۶. حمایت از نیروهای متخصص و فارغ التحصیل دانشگاهی در توسعه فعالیت های جانبی و غیرمستقیم بخش کشاورزی،
۷. اتخاذ سیاست های حمایتی در ارتقاء بهره وری نیروی کار زنان در بخش کشاورزی و مشاغل جنبی و غیرمستقیم بخش کشاورزی .

نگاهی بر روند جهانی شدن اقتصاد در بخش کشاورزی :

توافق عمومی در تعرفه ها و تجارت (گات) یک سری هایی از یک مذاکرات و گفتگو های طولانی مدت بود که در ۱۹۸۴ با هدف پیشبرد تجارت آزاد و عادلانه در میان کشورهای عضو شروع شد . دوره های آخر مذاکرات که بنام دور اروگوئه شناخته می شود ، منجر به یک برنامه رادیکال و ریشه ای برای اصلاح تجارت جهانی و شکل گیری سازمان تجارت جهانی در ۱۹۹۵ شد. یک توافق ویژه همچنین در اصلاح تجارت در محصولات کشاورزی دست یافته شد که کشورهای عضو را به افزایش دستیابی بازار و رقابت صادراتی و کاهش حمایت دولتی برای بخش تجارت در محصولات کشاورزی دست یافته شد که کشورهای عضو را به افزایش دستیابی بازار و رقابت صادراتی و کاهش حمایت دولتی برای بخش های کشاورزی آنها متعهد می کند (Robbins, P. May 1999. p:1 . online)

از جهانی شدن (globalization) تعاریفی گوناگون ارائه می شود که دلیل آن می تواند چند وجهی بودن فرایند جهانی شدن ، فراگیر بودن این پدیده ، و جدید ونوپا بودن نظریه پردازی و مطالعات مربوط به آن باشد تعاریف عرضه شده از پدیده جهانی شدن بسیار متنوعند از جمله : (افزایش وابستگی و در هم تنیدگی جهانی) ، (فرایند غربی کردن و همگون سازی جهان) ، (ادغام همه ی جنبه های اقتصادی در گستره جهانی) ، (پهناور تر شدن گستره ی تاثیر گذاری و تاثیر پذیری کنشهای اجتماعی) ، (کاهش هزینه های تحمیل شده توسط فضا و زمان) و ...

سیر تاریخی اندیشه های جهانی شدن را می توان به سه احتمال مطرح کرد :

- جهانی شدن فرایندی است که از ابتدای تاریخ بشر وجود داشته است و از همان زمان تا ثیرات آن رو به فزونی بوده است ، اما اخیراً یک شتاب ناگهانی در آن پدید آمده است .
 - جهانی شدن با نو گرایی و توسعه سرمایه داری همزمان بوده است اما اخیراً در آن شتاب ناگهانی بوجود آمده است .
 - جهانی شدن یک پدیده متاخر است که با سایر فرایندهای اجتماعی نظیر فرا صنعتی شدن ، فرا نو گرایی یا شالوده شکنی سرمایه داری همراه است .
- آنچه که مسلم است ، واژه جهانی شدن تا دهه ی ۱۹۸۰ در محافل دانشگاهی چندان به رسمیت شناخته نمی شده و در لغتنامه آکسفورد (۱۹۹۰: ۱۳۳) خاطر نشان می کند که کاربرد علمی (جهانی شدن) متأثر از نظریه مارشال مک لوهان (۱۳) درباره ی (دهکده ی جهانی) است که در کتاب اکتشافات در ارتباطات (۱۹۶۰) مطرح شده است .
- فرایند جهانی شدن با چند پدیده و عامل دیگر گسترش بیشتری یافته است که عبارتند از : پول ، تکنولوژی ، حمل و نقل و رسانه های الکترونیک . به نظر میرسد رسانه های الکترونیک همچون اینترنت و ماهواره و ... سرعت این پدیده را زیاد کرده است . (ادریسی ، ا. ، ۱۳۸۳ . صص : ۳ - ۲) .

بهاالا و لا پیر جهانی شدن اقتصاد را فرایندی دانسته اند که ویژگی های آن به شرح ذیل است :

- ۱- سازماندهی مجدد فضایی تولید
- ۲- رشد تجارت بین المللی
- ۳- نقش رو به گسترش شرکتهای چند ملیتی
- ۴- گسترش بازارهای مالی بین المللی
- ۵- کم شدن فاصله جغرافیایی میان جوامع بشری
- ۶- توسعه ی علوم تکنولوژیک . (رنجبریان ، ر. و ل . به نقل از : طاهری ۱۳۸۲، ص: ۹۸) .

ابعاد پدیده‌ی جهانی شدن در بخش کشاورزی:

تأثیر پدیده‌ی جهانی شدن از دو بعد بر بخش کشاورزی قابل توجه است:

الف - جهانی شدن سیستم‌ها و روش‌های تولید

ب - جهانی شدن بازارهای نهاده‌ها و محصولات (جهانی شدن اقتصاد).

در زمینه سیستم‌ها و روش‌های تولید، استانداردها و روش‌های کمی و کیفی نوینی بوجود آمده است که تمامی تولیدکنندگان ناگزیر از کاربرد آنها در فرایند تولید هستند. عدم اطلاع یا عدم انعطاف سیستم‌های تولیدی با این معیارها باعث عقب ماندن آنها در صحنه رقابت خواهد شد. از سوی دیگر جهانی شدن اقتصاد خود به تنهایی چالش بزرگی در برابر سیستم‌های تولیدی است که به لحاظ وسعت و دامنه تأثیر با مجموعه عوامل ذکر شده برابری کرده و بسیاری از آنها را در بر می‌گیرد. جهانی شدن اقتصاد و گسترش روز افزون بازارهای جهانی محصولات و نهاده‌های کشاورزی روز به روز موجب پیچیده‌تر شدن تصمیمات مدیریتی مزرعه می‌شود و باقی ماندن در بازار رقابت جهانی در گرو داشتن اطلاعات به موقع و دقیق از این تحولات و روند‌ها است. در شرایط جهانی امروز مدیر هر واحد تولیدی می‌بایست جهانی فکر کرده و محلی تصمیم‌گیری کند.

خطرات و اثرات پدیده‌ی جهانی شدن در بخش کشاورزی کشورهای در حال توسعه و کوچک:

در جهان امروزه، هیچ کشوری نمی‌تواند از جهانی شدن اجتناب کند. مطابق نظر (لو ۲۰۰۱) (۱۴) سه انواع جهانی سازی وجود دارند: جهانی سازی بازار، جهانی سازی مستقیم و جهانی سازی غیر بازار. کشورهای کوچک بوسیله بازارهای داخلی کوچک و صادرات متمرکز شده (بر یک یا چند کالای خاص) مشخص گردیده می‌شوند. این اغلب آنها را به توسعه دادن اقتصاد و مشارکت در تجارت بین‌المللی در راستای دستیابی به اقتصادهای معیار تحمیل و تحت فشار قرار میدهد. بهر صورت، صادرات متمرکز بر یک یا دو از کالاها، کشورهای کوچک را به شوک‌های اقتصادی آسیب‌پذیر و زخم‌بردار در بازارهای بین‌المللی می‌سازد. بنابراین، از طرفی دیگر، جهانی سازی برای کشورهای کوچک خوب است از آن جهت که آنها را به تجارت با جهان برای پیشبرد رشد و افزایش درآمد قادر می‌سازد. از سویی دیگر، جهانی سازی ریسک‌هایی را برای کشورهای کوچک بدنبال دارد که بخاطر صادرات متمرکز شده است. چه طرح و نظری برای کشاورزی در اقتصادهای کوچک می‌باشد؟ برای کشورهای کوچک، نقش کشاورزی گرایش به کوچکی در شرایط مطلق دارد زمین محدود برای زراعت است. به هر صورت، در کشورهای در حال توسعه‌ی کوچک، کشاورزی هنوز یک نقش غالب و عمده را در نظام اقتصادی بازی می‌کند. کشورها نیاز دارند که برای برداشت منافع جهانی سازی، (اقتصادشان را م.) باز کنند و این می‌تواند چالش‌هایی را برای کشورهای کوچک ایجاد و مطرح کند. دو نکات مهم که نیاز به گذاشتن در محاسبات است در هنگام باز شدن و مشارکت در جهانی شدن عبارتند از: درآمد به سرعت تغییر یابنده و اثرات توزیعی. (Saldanha, J.M. 2003. ONLINE).

جایگاه و نقش بخش کشاورزی در فرایند جهانی شدن:

مطابق نظر سازمان خوار و بار و کشاورزی ملل متحد، فائو (فائو، ۱۳۷۶، صص: ۲۸۷ - ۲۸۸) احتمال دارد پیشرفت‌ها در تجارت جهانی، توازن تجاری محصولات کشاورزی (غلات و محصولات دامی) کشورهای در حال توسعه را بهم زده و تأثیر منفی داشته باشند بدین معنی که ممکن است کشورهای در حال توسعه به واردکنندگان صرف محصولات کشاورزی تبدیل شوند. که از دلایل عمده چنین امری را می‌توان از: هزینه بالای تولید و قیمت‌های متغیر محصولات کشاورزی در این کشورها، عدم توفیق مداخلات سیاسی گذشته در کاهش قیمت‌ها و مصرف بخش عمده‌ی محصولات کشاورزی در این کشورها (مثال تنباکو، لاستیک و کتان) و در نهایت کاهش قیمت‌ها، و...

دکتر وندنا شیوا رئیس بنیاد تحقیقات برای علوم، فن‌آوری سیاست منابع طبیعی در دهلی نو و برنده جایزه حق‌امرار معاش (معادل دیگر جایزه نوبل) در ۱۹۹۳، اعتقاد دارد در جایی که جهانی سازی و آزاد سازی، نیروهایی غالب و مسلط هستند تهدید برای کشاورزان، خود کشاورزی است. تحقیقات ایشان در کشورهای گوناگون بویژه هندوستان و مکزیک و ... نشان می‌دهند که آزاد سازی تجارت و جهانی سازی کشاورزی بر خلاف گمان‌های اولیه که قرار بود موجب افزایش تولید غذا و بهبود موقعیت اقتصادی کشاورزان در سراسر جهان شوند منجر به کاهش تولید مواد غذایی و بهره‌وری تولید و عمیق‌تر شدن عدم امنیت غذایی در سرتاسر دنیا شده‌اند و موجب استثمار کشاورزان بویژه کوچک، فقیر و حاشیه‌ای

- جهان سوم توسط شرکت های چند ملیتی غربی به صور گوناگون می گردند. و در نهایت به مواردی حیاتی همچون حقوق اکولوژیکی همه ی مردم ، تنوع زیستی ، تنوع فرهنگی ، سلامت آب ، خاک و هوا ، حق کار و امرار معاش بویژه برای تولید کنندگان کوچک ، خود کفایی غذایی در محصولات کشاورزی استراتژیک ، از دست رفتن پایداری محیطی به قیمت دستیابی به حد اکثر سود در کوتاه مدت توسط شرکت های چند ملیتی غربی ، غلبه یافتن محصولات مهندسی ژنتیکی شده و شیمیایی شده به جای غذاهای طبیعی ، و در اولویت قرار گرفتن تجارت و کسب سود ودلار، بر مردم ، محیط و امنیت غذایی ، در مرکز سیاست های کشاورزی و غذا در جهان می گردد (Shiva , V. 1997 , 2000 . online)
- دکتر مجید متقی طلب استاد دانشگاه و رئیس پارک علم و فناوری گیلان (متقی طلب ، م . ماهنامه ترار . تیر و مرداد ۱۳۸۲ . صص: ۷- ۶) ضمن اشاره به پاره ای از موارد فوق ، ایفای نقش فعال بخش کشاورزی در معادله جهانی شدن را منوط به تغییرات اساسی در تعاریف ، قوانین و مقررات ، روشها و استانداردهای پذیرفته شده جهانی در ایران می داند تا از این طریق امکان بهره گیری از مزیت های این بخش در عرصه جهانی (از جهات مختلف) فراهم گردد . این موارد عبارتند از :
- ۱- جایگزینی مواد خام دارای مشخصات تعریف شده در مقابل کالاهای ورودی بدون شناسنامه .
 - ۲- انجام فرایند روی محصولات کشاورزی تا حد ممکن ، به جای فروش محصولات خام فرآوری نشده .
 - ۳- حمایت از تجارت مشتری مدار در مقابل روش هایی که در آنها فشار سرمایه تعیین کننده است .
 - ۴- ترجیح سرمایه های نرم افزاری به دارایی های سخت افزاری .
 - ۵- جایگزینی نظام کنترل مستمر سرمایه ها به جای ارایه مدارکی دال بر اثبات تعلق سرمایه به فرد یا تشکیلات خاص .
 - ۶- محاسبه هزینه های مربوط به ارتقاء تخصصی کارکنان به عنوان یک مزیت که موجب افزایش در آمد شده و در واقع نوعی سرمایه گذاری است تا هزینه .
 - ۷- در نظر گرفتن فروش خدمات کشاورزی به جای محصولات کشاورزی به عنوان یک محور اساسی در ارزیابی موفقیت ها .
 - ۸- پذیرفتن نوعی ارتباط بین فعالیت های مختلف کشاورزی در مقابل نظریه عدم وجود رابطه .
 - ۹- ایجاد ثبات و جلو گیری از تغییرات مداوم و بی نظمی .
 - ۱۰- توسعه تحقیقات عمومی و دوری جستن از تحقیقات خصوصی و دولتی .
 - ۱۱- در نهایت توجه به مصداق عملی این نکته که : **king: information will be in the information age**

تاریخچه و اهمیت بخش تعاون در کشاورزی ایران :

(اجتماعی زیستن) از جمله ویژگی های فطری انسان ، و تشکیل خانواده بارزترین مصداق و تجلی گاه این ویژگی ، یعنی زندگی اجتماعی است .تشکل های قومی و قبیله ای ،ملی و عقیدتی و امروزه هم ، تشکل های حرفه ای ،صنفی و تخصصی پس از تشکیل خانواده ،از دیگر مظاهر فطری بشر در نیل به زندگی اجتماعی برای همیاری و همکاری است. انگیزه اساسی این تشکل ها ، مقدماتاً ناشی از وابستگی متقابل اعضای هر جامعه برای رفع نیازهای معنوی و مادی خود است .انسان ها برای نیل به این مقصود به هم می پیوندند تا ضمن یکپارچه ساختن توانمندی های ذاتی و اکتسابی خود ، در مقام تأمین نیازهای مشترک خود بر آیند - و این هم مفهوم و مضمونی دیگر از فلسفه تعاون است .آینده نگری بشر در جهت تسهیل اشتغال و بهبود شرایط زندگی خود ، چنین ایجاب می کند که ویژگی اصالتاً فطری (با هم زیستن) و (با هم کار کردن) را منطبق با شرایط زمان و مکان ، و در قالب تشکل های (تعاونی) و (تعاون - گونه) تحقق بخشد و گسترش دهد(شهبازی ، ا . ۱۳۸۱) . در ایران بیش از ۷۳ سال از عمر تعاون نمی گذرد. در قانون تجارت سال ۱۳۱۱ که به تصویب مجلس شورای آن زمان رسید از شرکت تعاونی تولید و مصرف نام برده شده است. اگر چه بیش از ۷۳ سال از عمر تعاون در ایران نمی گذرد ولی بررسی تاریخ ایران نشان میدهد که تعاون بشکل های متفاوت در بین مردم این سرزمین متداول بوده است . بخصوص در بین روستائیان روح همیاری و تعاون در ابعاد گوناگون از کاشت ،داشت و برداشت محصول گرفته تا مرمت و لایروبی قنوات و غیره رواج داشته است.از انواع معروف این تعاونی های سنتی در ایران می توان از بنه ها در جامعه روستایی(یک نوع سازمان تعاونی مستقل برای تولید کشاورزی و متشکل از چندین خانوار روستایی) ،شیر وهره در جامعه عشایری و روستایی (با نام های دیگری همچون وهره ، شیر واره ،گاوواره ، وارداش ، هم پیمی و... در مناطق و طوایف گوناگون ایران شناخته میشوند) ، و حشر در سیستان برای لایروبی شعبه های رودخانه هیرمند نام برد . یک بررسی از فرایندهای تولیدی در روستاهای ایران نشان داده است که ۹۰ درصد کارهای تولیدی در روستاهای ایران

تا قبل از اصلاحات ارضی ۱۳۴۰ بر پایه همیآوری مردم بوده است. به همین منظور تعدادی از خانواده های روستائی یک تیم تولید تشکیل می دادند که بر مبنای تقسیم کار خاصی بوده است. بعضی مواقع، سازمان تعاونی، کل جمعیت روستا را در بر می گرفته است (لهسایی زاده، ع. ۱۳۷۹، صص: ۷۶- ۷۸، طبیبی، ح. ۱۳۷۴، ص: ۱۷۸، رفیع پور، ف. ۱۳۷۸، صص: ۸۰- ۲۷۹). از تعاونیهای جامعه کشاورزی ایران بعد از انقلاب میتوان از مشاعها (بعنوان تعاونیهای انقلابی) و شرکت های تعاونی تولید روستائی نام برد (لهسایی زاده، ع. ۱۳۷۹، صص: ۹۰- ۸۴). تعاونی تولید روستائی نوعی بهره برداری گروهی از اراضی توسط دهقانان با حفظ مالکیت فردی توسط آنان است. از سال ۱۳۵۱ به بعد در رابطه با بهره گیری از تعاونی رسمی، بهره برداری جدید در قالب شرکتهای تعاونی روستائی در بعضی از مناطق ایران شکل گرفت. (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۸۲، ص: ۴۱). به نقل از: سیمای مالکیت اراضی مزروعی ایران. عبدالحسین ملکانیان). و یک تشکل خدمات اقتصادی، فنی و مدیریتی تولید کشاورزی است که بر مبنای قانون تعاونی تولید روستائی و با حفظ مالکیت فردی در کار تولید کشاورزی اداره می شود (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۸۲، ص: ۴۲). به نقل از: دفتر طراحی نظام بهره برداری. غلامعلی نجفی).

اهداف تعاونیهای تولید در ایران:

مهمترین اهداف شرکتهای تعاونی تولید در ایران را می توان به این شرح بر شمرد:

- ۱- حد اکثر بهره برداری از منابع آب و خاک از طریق احداث شبکه های جدید آبیاری و تسطیح اراضی کشاورزی.
- ۲- آشنا ساختن اعضاء با اصول و شیوه های صحیح کاشت، داشت و برداشت.
- ۳- استفاده صحیح از وسایل و ماشین آلات کشاورزی.
- ۴- فراهم ساختن امکانات و تسهیلات بیشتر برای این بخش در توسعه و بهبود صنایع دستی.
- ۵- تبدیل فرآورده های دامی و زراعی و گسترش فعالیتهای مفید غیر کشاورزی.
- ۶- توسعهی صنایع تبدیلی.
- ۷- بازار یابی و فروش محصولات کشاورزی اعضاء.
- ۸- توسعهی بیمه محصولات کشاورزی.
- ۹- استفاده صحیح و بهینه از سموم و دیگر نهاده های کشاورزی.
- ۱۰- ایجاد بستری مناسب برای توسعهی مکانیزاسیون کشاورزی.
- ۱۱- تسهیل آموزشهای فنی و ارتقای سطح دانش اعضاء.
- ۱۲- افزایش تولید و کاهش هزینه های اعضاء.
- ۱۳- ارتقای دانش با فرهنگ و سطح زندگی اعضاء.
- ۱۴- افزایش قدرت و توان مالی اعضاء. (اسلامی، ع. ۱۳۸۲، ص: ۳۹).

نابرابریها میان کشاورزان کشورهای توسعه یافته و جهان سوم در فرایند جهانی شدن:

عدم توازن: تنها دو درصد کشاورزان در جهان دارای یک تراکتور هستند. یکی از هر سه کشاورز با دستهای خالی خودش وبدون هیچگونه کود شیمیائی، هیچگونه غذای دام و نژاد حیوانی امرار معاش می کند. این تصاویر فاصله های عمیق بهره وری فن آوری را در بین کشورهای شمال و جنوب نمایش می دهند. تولید بسیار زیاد کشورهای شمالی، کشاورزان آنها را با یارانه های بسیار زیاد و حفاظت از دسترسی به بازارشان با رسوم تغذیه ای و قوانین سخت گیرانه است. در یک نتیجه گیری، کشورهای جنوب دارای یک کشاورزی کمتر مدرن و کمتر بهره ده هستند که نمی توانند امکانی برای فروش به شمال بیابند و تمهیدات لازم را برای توسعهی خود کفائی غذایی ایشان را ندارند. در کشورهای در حال توسعهی ۱/۱ میلیارد مردم از گرسنگی رنج می برند، که نیمی از آنها کشاورزانی هستند

که قادر به بقاء و حفظ خانواده هایشان نیستند. در حالی که تعداد بسیار زیادی از مردم کشورهای پیشرفته از چاقی و اضافه وزن رنج می برند. در ذیل به پاره هایی از نکات جالب در مورد غذا ، وضعیت کشاورزی و تغذیه در جهان اشاره می گردد :

- رژیم غذایی شما ، نخستین داروی شماست .

- ۲۴۰۰۰ نفر هر روز از گرسنگی در جهان می میرند .

- ۳۶۰۰ کالری بوسیله هر آمریکائی در هر روز خورده می شود که ۶۷٪ بیشتر از میزان متوسط مصرف یک نفر آفریقائی است .

- ۳۵۰ میلیارد یورو ، مقدار پولی است که هر سال بوسیله کشورهای توسعه یافته برای یارانه های کشاورزی و حفاظت از بازارشان صرف می گردد. در همان زمان ، این کشورها تنها ۸ میلیارد یورو سالیانه برای کمک به کشاورزی کشورهای در حال توسعه می دهند .

- ۹۰٪ تجارت جهانی غلات بوسیله ۴ شرکت چند ملیتی صورت می پذیرد.

(Young Reporters For the environment . , N.D . On line)

نتیجه گیری :

"تئودور شولتز" (۱۸) اقتصاد دان آمریکایی در اوائل دهه ۱۹۶۰ نظریه سرمایه انسانی را مطرح کرد و ادعا نمود که افزایش درآمد سرائه کارگران ناشی از سرمایه گذاری در انسان است و سرمایه گذاری در انسان یعنی سرمایه گذاری در آموزش و پرورش . شولتز در بررسی خود به این نتیجه رسید که سرمایه گذاریهایی که در آمریکا در خصوص منابع انسانی مانند آموزش ، بهداشت و امور فرهنگی صورت گرفته است ، می تواند دلایل پیشرفت آمریکا را نسبت به انگلستان توجیه کند(فیوضات.۱۳۷۸.صص:۲۷-۲۲). نتایج بررسی لاکهید حاکی از آن است که تحصیلات ، آثار خود را در یک محیط کشاورزی مدرنیزه نسبت به یک محیط کشاورزی سنتی ، بارزتر نشان می دهند(محسن پور، ۳۷۷. صص:۱۷-۱۶). جهانی سازی اقتصاد پدیده ای است که مرکز نگرانی ها و امید های کشورهای جهان(به ویژه ملل در حال توسعه و دارای اقتصادهای نوپا و نوظهور) در آینده توسعه اقتصادی بخش های گوناگون اقتصاد اشان می باشد. در عرصه بخش کشاورزی ، عده ای از اندیشمندان همانند دکتر وندنا شیوا ، دانشمند و مصلح اجتماعی معروف و بزرگ هندی ، معتقدند که جهانی سازی اقتصاد ، باعث افزایش و گسترش ناامنی های اقتصادی - اجتماعی - بی ثباتی های سیاسی - و در نهایت افزایش تخریب محیط زیست- توسط شرکتهای چند ملیتی و سازمان های بین المللی همانند سازمان تجارت جهانی ، صندوق بین المللی پول و بانک جهانی ، می گردد. عده ای دیگر از صاحب نظران و اندیشمندان داخلی و بین المللی معتقدند که جهانی سازی اقتصاد ، همانند یک فرصت می باشد که در صورت شناسایی دقیق ابعاد آن و برنامه ریزی دقیق ، می تواند باعث جهش اقتصادی و دسترسی به توسعه در کشورهای در حال توسعه گردد. سوابق تاریخی و آثار مشهود آن در جامعه امروز ، قویاً موعید این نظریه است که مردم نیازمند تعاون هستند و لذا ، زمینه پذیرش مفاهیم و مضامین نو ، و شیوه های مناسب و کارساز آن ، در بستر فرهنگ جامعه امروز مستعد است . چه آنکه تحولات اقتصادی و اجتماعی ناشی از گسترش علوم و تکنولوژی های نوظهور هم ، همین ضرورت را ایجاب می نماید. (شهبازی ، ۱۳۸۱. صص:۵۷۴).

سابقه فعالیت های مشارکتی و گرایش به تشکیل تعاونی به دوران بسیار دور بر می گردد ، اما در یکصد سال اخیر فعالیت های شرکت های تعاونی و در قالب پیشرفته ، هدفمند و سازمان یافته نمود پیدا کرده است . یکی از وجوه اساسی شرکت های تعاونی که نشان از سازمان یافتگی ، هدفمندی و نظم آنها دارد ، ((برنامه ریزی)) است. به عبارت دیگر هیچ ، فعالیت و اقدامی در شرکت های تعاونی واقعی صورت نمی گیرد ، مگر اینکه در چهارچوب یک ((برنامه)) تنظیم شده جای داشته باشد. برنامه نیز معنای اصیل و واقعی به خود نمی گیرد مگر آنکه حاصل ((اراده)) و ((مجالست)) اعضای آن شرکت تعاونی باشد. (عباسی ، م. ج . ۱۳۸۳ .) مطالعات و بررسی های گوناگون نشان می دهند که در صورت پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی (کاری که حتماً در چند سال آینده خواه نا خواه صورت می پذیرد) ، اکثریت کشاورزان ایرانی قدرت و توان مقابله با اثرات این پدیده را ندارند و حداقل ۷-۵ میلیون کشاورز در سرتاسر ایران ورشکست و بیکار می شوند . بررسیها نشان می دهند که قیمت تمام شده بسیاری از محصولات کشاورزی اساسی در ایران بین ۲ الی ۴ برابر قیمت جهانی آنها در بازار جهانی می باشند(مثل گوشت ، برنج ، گندم و...) . که علت اساسی آن تکنولوژی و مدیریت نامناسب در مزارع ، کوچک و پراکنده بودن مزارع ، عدم دسترسی به خدمات وامکانات و حمایت دولتی و غیر دولتی لازم از سوی کشاورزان در مراحل گوناگون تولید و ... می باشند. که در نهایت موجب غیر اقتصادی شدن تولید ایران در بازار یکسان و برابر جهانی و حذف کشاورزان ایرانی از سوی رقبای کارآمدتر ، مدرن تر و یکپارچه تر همچون شرکت های چند ملیتی کشاورزی می شود . که در

نهایت موجب تشدید گسترده و عظیم مشکلات دامن گیری همچون بیکاری، مهاجرت، ناهنجاری های گوناگون فردی و اجتماعی، افزایش واردات مواد غذایی اساسی (مثل مکزیک) و مصرف ارز و هزینه ضروری و کمیاب برای انجام آن و ... می گردد. (کلانتری، ع. ۱۳۸۱). کوچک بودن و پراکندگی قطعات اراضی امکان استفاده بهینه و مناسب از امکانات و تکنیکهای پیشرفته و ماشین آلات را محدود می کند و تجهیز زیر ساختها و بهره برداری صحیح از منابع آب و خاک را، مشکل و حتی غیر ممکن می سازد. از طرف دیگر پائین بودن سطح اطلاعات و تکنولوژی نیروی انسانی غیر ماهر و کم سواد و قطعات غیز هندسی واحدهاب بهره برداری مزید بر علت است و موجب تشدید محدودیتهای استفاده مناسب از منابع آب و خاک می شود. از این رو بی تردید ایجاد و گسترش تعاونیهای تولید موجب یکپارچه سازی اراضی و تجهیز و نو سازی مزارع و افزایش بازده و عملکرد محصولات زراعی به صورتی غیر قابل انکار خواهد گردید (از طریق امکان کاربرد سیستمهای نوین آبیاری، ماشین آلات کشاورزی مدرن، مدیریت یکپارچه آفات و ...). (قیصر دهی، ف. ۱۳۸۳. صص: ۲۶-۲۷). هر نوع تعاونی به تنهایی وسیله ضعیفی است برای ایجاد تغییر در آن جامعه. تعاونی های تولید روستائی قادر به ایجاد تغییرات اساسی مجزا از روابط تولید و مبادلاتی مسلط در جامعه نیستند. آنها ممکن است که توسعهی نیروهای تولیدی را در جامعه تشویق نمایند، کنش متقابل بین تولید و مبادله را سهل نمایند، و نیروی کار را در جامعه پویاتر نمایند، اما تأسیس آنها در جامعه باید همگام با سایر بخشهای نظام اقتصادی- اجتماعی باشد (لهسانی زاده، ع. ۱۳۷۹. ص: ۹۲). طبق گفتهی بانک جهانی اهداف وسیع و گسترده توسعهی روستائی عبارتند از: رشد، فقر زدائی و مدیریت بهبود یافته منابع پایه طبیعی. توسعهی تکنولوژی و پذیرش سریع آن در سیستم های تولید و فراوری کشاورزی عناصری کلیدی در دستیابی به این اهداف وسیع و گسترده بخشی می باشند.

(The World Bank.1996.p:1. online) تجارب کشورهای موفق در زمینه توسعهی روستائی و توسعه و انتقال تکنولوژیهای موفق به روستائیان همگی حاکی از نقش کلیدی تعاونی ها و مشارکت های مردمی در دستیابی به موارد فوق در توسعهی روستائی می باشند. از موارد قابل ذکر می توان به تعاونی لیبیات در ایالت آندرا پرادش (۲۰) هند و پروژه آبیاری ملی در فیلیپین و بانک گرامین در بنگلادش و تعاونی دیدار در بنگلادش نام برد. بنا بر گفتهی بانک جهانی فقر زدائی از جوامع روستائی تنها با سا زماندهی فقیران روستائی بویژه در قالب تعاونی ها که شکل عمدهی مشارکت های مردمی هستند امکان پذیر می باشد (The World Bank.1994.pp:50 - 53). در کل شرکت های تعاونی بویژه تعاونی های تولیدی می توانند با یکپارچه و متحد کردن کشاورزان، امکان استفاده از امکانات تکنولوژی های جدید و بهینه، فنون مدیریت تولید در مراحل گوناگون کاشت، داشت، برداشت و بازار یابی و فرآوری و ... را برای زارعان فراهم کنند و در بازار پر رقابت جهانی، امکان بقاء و حتی توسعه و پیشرفت را برای کشاورزان فراهم کنند و به حفظ و ایجاد فرصت های شغلی جدید و موجود کمک فراوانی می توانند بکنند. برای رسیدن به اهداف و ویژگی های یاد شده - بویژه در محث اشتغال برای دانش آموختگان بخش کشاورزی- این اقدامات باید صورت پذیرد:

- ۱- آموزش و ترویج و انتقال یافته های علمی.
- ۲- یکپارچه سازی اراضی و قطعه بندی با توجه به تناوب زراعی.
- ۳- تجهیز و نو سازی مزارع.
- ۴- توسعهی مکانیزاسیون.
- ۵- به کار گیری روشهای جدید زراعی.
- ۶- تأمین و مصرف بهینه نهاده های کشاورزی.
- ۷- توسعهی دامپروری و شیلات.
- ۸- توسعهی صنایع کشاورزی و روستائی.
- ۹- توسعهی فعالیتهای بازاریابی و بازرگانی.
- ۱۰- ایجاد مکانیسم های تشویقی و هدایتی برای هدایت جوانان تحصیل کرده و علاقمند به کشاورزی در قالب انواع تعاونی های تولید کشاورزی (بویژه از طریق سیاستهای بانکی و مالیاتی و ...).

پی نوشتها:

- 1- General Agreement on Tariffs and Trades (GATT)
- 2- World Trade Organization (WTO)

3- National Irrigation Administration (NIA)

4- Grameen Bank:

فعالیت‌های تعاونی روستائی در بنگلادش از طریق این نهاد صورت می پذیرد. (فائو. ۱۳۷۴. ص: ۴۲)

5 – The Deedar Cooperative Village Development Society

6-Cooperative تعاونی

7-Hashar حشر(تعاونی سنتی در بلوچستان)

8-Rural Production Cooperative تعاونی تولید روستایی

9-Hoselitz,B.F.

10-Robert Lamb

11-Herbert Ivanze

10- Mecllelland, D

11- Penrose, E.

12-Shallen Burger

13-Marshal McLuhan

14- Loe

15-Rochdale

16-Robert Owen

17-William King

18-Theodore Schultze

19-Andrha Pradesh

منابع و مأخذ :

- ۱- ادیسی ، افسانه.(۱۳۸۳).جهانی شدن و فرهنگ.مقاله ارائه شده در : سومین همایش علوم انسانی و هنر .آذر ۱۳۸۳.
- ۲-احمد پور داریانی ، م .(۱۳۷۸). کارآفرینی . تهران : شرکت پردیس ۵۷.
- ۳-اسلامی ،ع.(تیر ۱۳۸۳). راهکارهای توسعه‌ی تعاونیهای تولید (گلوآژه ها). در : ماهنامه صالحین روستا. سال بیست و دوم .شماره ۲۲۲ . صفحات: ۳۹- ۳۸ .
- ۴- ثانی ، ر .(تیر ۱۳۸۳) . ضرورت‌های ایجاد و گسترش واحد های فرآوری و نگهداری در تعاونیهای تولید روستائی. در : ماهنامه صالحین روستا. سال بیست و دوم .شماره ۲۲۲ . صفحات: ۱۹- ۱۸ .
- ۵-دانشگاه صنعتی شریف.(۱۳۸۰). مطالعه پدیده‌ی کارآفرینی (گزارش پژوهش)، تهران.
- ۶-رفیع پور ، ف.(۱۳۷۸). آناومی جامعه ، مقدمه ای بر جامعه شناسی کاربردی .چاپ اول .تهران . شرکت سهامی انتشار . ۵۸۲ صفحه .
- ۷- رنجبریان ، ر. و رنجبریان ، ل .(۱۳۸۳) . جهانی شدن اقتصاد و تحولات بازار . مقاله ارائه شده در : سومین همایش مقالات برگزیده همایش .CD علوم انسانی و هنر .آذر ۱۳۸۳ . دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک . چاپ مقاله کامل در :
- ۸- سازمان بین‌المللی کار.(۱۳۷۶). کارآفرینی، تهران: انتشارات مؤسسه کار و تأمین اجتماعی.
- ۹- سن گوپتا، ر. (۲۰۰۵)، کارآفرینی و ویژگی های کارآفرینان . طباطبایی ، شهناز.(۱۳۸۳). گزارش برنامه ی بین المللی آموزش مشاوران شغلی. معاونت برنامه ریزی منابع انسانی و سیاست‌گذاری اشتغال. وزارت کار و امور اجتماعی.
- ۱۰- شهبازی ، اسماعیل .(۱۳۸۱) . توسعه و ترویج روستائی. چاپ سوم . انتشارات دانشگاه تهران . ۶۲۵ صفحه.
- ۱۱- شهبازی ، زهرا و جولاباردی ، زهرا .(۱۳۸۳) . سیستم های مؤثر اطلاعاتی برای انتقال تکنولوژی در ترویج کشاورزی . مقاله ارائه شده در : سومین همایش علوم انسانی و هنر .آذر ۱۳۸۳ . دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک . چاپ مقاله کامل در : CD مقالات برگزیده همایش.
- ۱۲-صمد آقایی، ج.(۱۳۷۸). سازمان های کارآفرین تهران : مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- ۱۳- طایفی، ع.(۱۳۸۱). موانع فرهنگی توسعه تحقیق در ایران، تهران : انتشارات آزاداندیشان.
- ۱۴- طبیبی ، ح .(۱۳۷۴) . مبانی جامعه شناسی و مردم شناسی ایلات و عشایر .چاپ دوم . انتشارات دانشگاه تهران .
- ۱۵- عسگری ،ن.(بهار ۱۳۸۱). “ توسعه‌ی کارآفرینی در دانشگاهها ”.گاهنامه مرکز مطالعات ،تحقیقات و ارزشیابی آموزشی سازمان سنجش آموزش کشور. شماره سوم ، ص ۹،

- ۱۶- عظیمی، ح. (۱۳۷۱). مدارهای توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران، تهران: نشر نی. آراسته، ح. (بهار ۱۳۸۲). کارآفرینی و آموزش عالی: اصول و موانع، رهیافت، شماره ۲۹، صص ۱۳-۵.
- ۱۷- علوی، س. ا. (۱۳۸۲). "کارآفرینی و رسالت دانشگاه". رهیافت، شماره ۲۹، صص ۳۴-۲۷.
- ۱۸- لهستانی زاده، ع. (۱۳۷۹). جامعه شناسی توسعه‌ی روستائی. چاپ اول. شیراز. نشر زر. ۱۴۴ صفحه.
- ۱۹- فیوضات، ی. (۱۳۷۸). مبانی برنامه ریزی آموزشی. چاپ هشتم. مؤسسه نشر ویرایش. تهران.
- ۲۰- قیصر دهی، ف. (تیر ۱۳۸۳). دو رویکرد اساسی برای توسعه‌ی تعاونیهای تولید. در: ماهنامه صالحین روستا. سال بیست و دوم. شماره ۲۲۲. صفحات: ۲۷-۲۶.
- ۲۱- عباسی، م. (تیر ۱۳۸۳). مشارکت اعضاء اساس برنامه ریزی است. در: ماهنامه صالحین روستا. سال بیست و دوم. شماره ۲۲۲. صفحات: ۳-۲.
- ۲۲- کلانتری، ع. (اسفند ۱۳۸۱). سخنرانی در مراسم افتتاحیه همایش ملی کشاورزی پایدار در ایران. دانشگاه آزاد اسلامی ورامین. پیشوا.
- ۲۳- کوراتکو، د. اف. و هاجتس، رام. (۲۰۰۱). نگرشی معاصر بر کارآفرینی. ترجمه ابراهیم عامل محرابی با همکاری محسن تیرائی (۱۳۸۳). مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۲۴- گروه اقتصاد کشاورزی دانشگاه شیراز. (بی تاریخ). جزوه تایپ شده ضمیمه برای درس اصول اقتصاد کشاورزی. ۹ صفحه. ۲۵- گنجی، ح. (۱۳۸۲). روان شناسی عمومی. تهران: نشر ساوالان.
- ۲۶- متقی طلب، مجید. (تیر و مرداد ۱۳۸۲). جایگاه و نقش کشاورزی در فرایند جهانی شدن (قسمت دوم و پایانی) در: ماهنامه ترار. سال اول. شماره دوم. صفحات: ۷-۶.
- ۲۷- متقی طلب، مجید. (شهریور و مهر ۱۳۸۲). نقش ومزایای مراکز رشد در توسعه‌ی فن آوری و تجارت بخش کشاورزی. در: ماهنامه ترار. سال اول. شماره سوم. صفحات: ۷-۶.
- ۲۸- محسن پور، ب. (۱۳۷۷). برنامه ریزی آموزشی. چاپ دوم. سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی. وزارت آموزش و پرورش. تهران.
- ۲۹- مرادی، منیر. (۱۳۸۳). گذری اجمالی بر سازمان تجارت جهانی و ایران. مقاله ارائه شده در: سومین همایش علوم انسانی و هنر. آذر ۱۳۸۳. دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک. چاپ مقاله کامل در: لوح فشرده مقالات برگزیده همایش.
- ۳۰- مرکز کاراد سازمان سنجش آموزش کشور. کارآفرینی چیست؟. در دسترس در آدرس اینترنتی <http://karad.sanjesh.org/karafarini/karafarini%20chist.htm#s-donya>
- ۳۱- مقیمی، ف. (بهار ۱۳۸۱). "کارآفرینی". گاهنامه مرکز مطالعات، تحقیقات و ارزشیابی آموزشی سازمان سنجش آموزش کشور. شماره سوم، ص ۷.
- ۳۲- نصیری قیداری، ح. (۱۳۸۱). بستر سازی کارآفرینی، همت همگانی می طلبد. کارآفرینی، ماهنامه تخصصی بازاریابی، شماره ۲۲، دی ۱۳۸۱.
- ۳۳- وزارت جهاد کشاورزی. (۱۳۸۲). واژه ها و مفاهیم مورد استفاده در نظام های بهره برداری کشاورزی. چاپ اول. تهران ۱۶۶. صفحه.
- ۳۴- هاشمی داران، ح. (۱۰ اسفند ۱۳۸۴). اشتغال و کارآفرینی در بخش کشاورزی ایران (با تاکید بر فارغ التحصیلان کشاورزی). مقاله ارائه شده در: همایش ملی کار آفرینی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن. چاپ در کتاب مجموعه مقالات: صفحات: ۴۹۱ الی ۵۲۲.
- ۳۵- یداللهی فارسی، ج. (۱۳۸۳). مقاله ارایه شده تحت عنوان «کارآفرینی». سمینار کارآفرینی و فارغ التحصیلان دانشگاهی. طرح مشترک ایران و آلمان. دانشگاه تهران.

(GIAN)

1-Meclelland, D.(1961). The Achieving Society, Princeton, NJ:Van Nostrand.

2- Palmer, M.(1987). The Application of Psychological Testing to Entrepreneurial Potential, In C. Baumbach & J. Mancuso (eds), Entrepreneurship and Venture Mangement, N.J.Prentice-Hall Inc.

3- Penrose, E.(1968). The Theory of Growth of the firm. Oxford: Basil Blackwell.

- 4- Robbins , Peter.(May 1999) Review of the impact of globalization on the agricultural Sectors and rural communities of ACP countries. Available online :www.cta.int/pubs/globalreview/global_Review.pdf
- 5-Saldanha , Joao M . (2003).Agriculture , small countries and globalization. Available online : [www. Gov. east -timor .org/maff/ta100/ta109.pdf](http://www.Gov.east-timor.org/maff/ta100/ta109.pdf)
- 6- Shiva, V. .(Aug 1997). The Threat of the Globalization of the Agriculture .Avallable online :www.hartford-hwp.com/archves/25a/007.html
- 7- Shiva,V.(2000).Poverty & Globalisation .available online : www.ratical.org/co-globalize/lecture5.html
- 8-Smith , k. L . , Denton , G . (1998) . Dynamics of change . Journal of Extension. Available on line: www.joe.org/joe/1998_winter/iw1.html.
- 9 - Webster , M. (1995).Webster 's New Collegite Dictionary . U. S. A. G. & C . MERRIAM COMPANY.
- 10 - World Bank ,The. (1996) .Agricultural Extension and Research : Achievements and Problems in National Systems. Available on line :[www.world bank.org/html/oed/15828.ht](http://www.worldbank.org/html/oed/15828.ht)
- 11- World Bank ,The. (1994)Poverty Alleviation through Agricultural Projects. AN EDI POLICY SEMINAR. second edition . Washington, D.C
- 12-World Bank,The.(JUNE 2002).Using information and communications technology to reduce poverty in rural India. PREM notes. NUMBER 70. Available on line: www.worldbank.com
- 13 -Young Reporters for the Environment .(N.D.).Documentation. Feeding the world , a millennial occupation.Available online : www.ac-grenoble.fr/yre/article.php3?id_article=150-24k-